



**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacrae Theologiae Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiae Ad Mentem Scoti Cursvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

4. Quomodo distinguitur à natura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

principium, sed causa motus; tum & præcipue quia priuatio per se non est causa, cur motus dicatur naturalis compositus aut rei motus, nisi quatenus priuatio supponit inclinationem: unde si per impossibile esset priuatio formæ absque tali inclinatione, profecto motus ad talem formam non esset naturalis, & si posset esse motus subiecti inclinari ad formam absque priuatione, motus esset naturalis: ergo priuatio non est natura.

Probaturs etiam de accidentibus, quia nullum accidens per se primo inest enti mobili, sed natura debet inesse per se primo tali enti: ergo nullum accidens est natura.

Probaturs tertia pars de quidditate Angeli: quia non est principium motus corporei, quandoquidem Angelus tali motu non moueatur per se: sed in definitione naturæ hic definitæ intelligitur per motum motus corporeus, ut patet, tum ex communi interpretum sensu, tum etiam quia Philosophus egit de natura, quæ est considerationis physica, qualis non est quidditas Angelica, ut patet.

Obijces contra secundam partem. Quantitas Eucharistica mouetur naturaliter ad qualitates aliquas, & ad ubi deorsum, ut patet experientia: ergo habet principium talis motus, & consequenter naturam, quia natura est principium motus naturalis.

Respondeo negando antecedens: quantitas enim ex se est indifferens ad quaecumque qualitatem & quodcumque ubi, nec potest assignari ratio cur aliqua qualitas aut ubi esset ipsi perfectio: & quamuis experientia constet, quod moueatur deorsum quantitas Eucharistica, & quod videatur reducere se ad aliquas qualitates, quibus priuabatur, remotis impedimentis, tamen isti motus non debent adscribi ipsi quantitati per se, sed substantiæ, cui debeatur illa quantitas: quamuis enim illa substantia non existat atque adeo non possit realiter principiare illos motus, neque passive neque actiue, tamen Deus intuitu eius concurrat ad omnes motus, ad quos ipsamet concurreret ad cooperiendum mysterium Eucharisticæ: sicut supplet defectum materiæ ad generationes, quæ fiunt ex illis speciebus, quæ generationes alias succedere non possent ob defectum materiæ, ut patet.

CONCLUSIO VLTIMA.

31. Materia & forma conueniunt vniuoce in ratione naturæ tam bene, quam conueniunt ratione partis aut substantiæ incompletæ. Hæc conclusio hoc modo proposita vix negari potest, & videtur esse *Masrij disput. 6. a. 2.*

Probaturs autem, quia utraque est principium passiuum motus naturalis, ut patet ex dictis, & ex hoc capite utraque est natura: ergo conueniunt vniuoce in ratione naturæ ut sic, tam bene quam conueniunt in ratione substantiæ incompletæ. Quod si forma esset principium actiuum motus naturalis, & materia passiuum; fortassis esset aliqua difficultas, quia posset aliquis dubitare, an possit ratio principij motus, prout competit naturæ præcisè, abstrahi à materia & forma; at cum utrumque sit principium passiuum & fortassis etiam actiuum motus, ut supra insinuauimus, tollitur hæc difficultas.

32. Dices: materia & forma sunt primo diuersa: ergo non conueniunt in aliquo vniuoce conceptu.

Respondeo hanc difficultatem non esse contra conclusionem, prout hic proposita est, quia si non obstante illa diuersitate possunt conuenire in ratione substantiæ incompletæ, possunt etiam conuenire in ratione naturæ: quod si illa diuersitas impediatur, quo minus conueniant vniuoce in ratione substantiæ incompletæ, transeat quod etiam impediatur, quo minus conueniant vniuoce in ratione naturæ; nec in conclusione diximus absolute, quod conueniant in ratione naturæ vniuoce, sed tam bene quàm in ratione substantiæ incompletæ: absolute autem loquendo dicendum puto, quod conueniant in ratione substantiæ incompletæ vniuoce, & consequenter in ratione naturæ, quia nihil prorsus impedit quo minus quemadmodum ex substantiis completis pluribus potest abstrahi vna ratio vniuoce substantiæ completæ ut sic; ita etiam ex substantiis incompletis pluribus possit abstrahi vna ratio vniuoce substantiæ

incompletæ ut sic: & sane sic supponitur communiter quod ab omnibus animabus abstrahatur ratio animæ ut sic, licet omnes animæ sint substantiæ incompletæ: nec refert quod forma, & materia sint magis diuersa quam plures animæ, quia hoc non obstante posset ab ipsis abstrahi aliqua ratio communis.

Nec refert etiam *Scotum* dicere in 2. d. 12. q. 1. num. 26. quod materia & forma sint primo diuersa: quia, ut bene ibidem aduertit Scholasticus, non vult quod per hoc non conueniant vniuoce in aliquo conceptu positivo, quandoquidem ipsummet ens de eis dicitur in quid; sed solum vult, quod nihil materiæ, qua materia est reduplicatiue, includatur in forma, & nihil formæ, qua forma est reduplicatiue, sit de conceptu materiæ, quod verissimum est; nec aliud probat ratio *Scoti* ibidem, ut videre est ex ipso textu.

QVÆSTIO VLTIMA.

Quomodo distinguitur Natura ab arte, & an ars possit efficere opera naturæ.

33. Per artem aut intelligitur hic facultas illa industria acquisibilis, qua mediante quis est facilis ad aliqua faciendâ mediante cognitione cum maiori dexteritate quàm alias fecisset, ut ars saltandi, & sonandi; aut forma quæ inducitur per huiusmodi facultatem, ut dispositio illa corporis, à qua habet esse rotundum, aut quadratum.

CONCLUSIO I.

Ars distinguitur à Natura per hoc quod natura per se primo inest compositis, aut substantiæ mobili; ars vero non nisi per accidentem; & per hoc etiam quod motus substantiæ mobilis dicatur ipsi naturalis, & secundum inclinationem à natura, non vero ab arte. Hæc est communis, & patet prima pars: quia reuera natura inest per se primo tali composito ac substantiæ, ut patet ex definitione; ars vero non inest per se primo rei, quæ mouetur, neque etiam quæ mouet, cum sit accidens eius.

Patet etiam secunda pars, quia à natura sine dubio habet motus, quod sit naturalis mobili, ut patet ex dictis; sed motus non habet esse naturalis, ut provenit ab arte; tum quia motus proveniens ab arte posset esse contra naturam mobilis, tum quia si sit secundum inclinationem in mobilis, esset talis quamuis non proveniret ab arte. Est etiam alia differentia inter naturam, & artem, quod motus non proveniat ab arte quoad substantiam, sed solum quoad modum: nam saltem hac illac, sursum, deorsum, quantum ad substantiam posset haberi absque arte; per artem autem habetur illa saltatio cum quodam ordine, & facilitate; sed à natura provenit motus quoad substantiam.

CONCLUSIO II.

34. Ars non potest efficere opera naturæ, nisi quatenus possit ostendere, quomodo actiua naturalia possent applicari passivis naturalibus. Hæc est etiam communis, & patet quia vel ars consistit in cognitione, quam habemus de modo faciendi aliquas res naturales, siue habituali siue actuali, vel in facilitate applicandi iuxta cognitionem res illas naturales, ex quibus alia res fiunt, vel in dispositione aliqua corporum, ratione cuius fieret, ut sequerentur res naturales, quæ alias non sequerentur: sed quocumque ex his modis capiatur, non potest facere opera naturæ, nisi applicando actiua passivis: ergo, &c. Probaturs minor, quia si capiatur pro cognitione, certum est, quod non faciat nisi directivè, & quod directio illa vertetur circa res, quæ ex natura sua, si applicentur, habent virtutem producendi illas res quæ fiunt. Si autem capiatur pro facilitate applicandi res illas, ex quibus alia res fiunt; illa facilitas non facit illas res, nisi per modum principij applicantis, & res applicatæ sunt, quæ ex natura sua faciunt illas alias res, unde, si sic applicarentur absque arte, facerent illas res. Si capiatur etiam tertio modo pro dispositione illa corporum, illa non potest habere aliam causalitatem, quam applicatiuam ac dispositivam; & res ipsæ quæ

Quomodo materia, & forma sint primo diuersa.

Quomodo distinguitur à natura.

Quomodo ars potest efficere opera naturæ.

quæ sic disponuntur, & applicantur, ex natura sua faciunt illas res supposita illa dispositione ac applicatione, tanquam conditione sine qua non. Quod vero ars per modum conditionis applicantis faciat res naturales, quæ est secunda pars conclusionis, patet quotidiana experientia rerum quæ fiunt per artem chymicam.

35. *Obiicies* contra hoc: Ægyptij sapientes per artem magicam faciebant serpentes, ut habetur *Exodi* 7. & statua Dædali fiebant tali arte, ut ambularent hac illac, & columba quædam ab Archita facta ambulabat.

Respondetur. Sapientes illos non potuisse facere serpentes viis arte alio modo, quam applicando actiua naturalia passiuis naturalibus: facile autem erat Dæmonibus talia actiua, & passiuia subitanè adducere, petentibus id illis sapientibus, ex quibus cito generarentur illi serpentes, & poterant etiam ijdem Dæmones serpentes aliunde generatos subito ed adducere tam inuisibiliter, & dextre, ut apparere posset eos à Magis generatos, quamuis reuera non generarentur ab ipsis: & poterant etiam non minus facile ipsorum opera facere, ut statua illæ discurrerent, & columba volaret, quod si ita fieret, experientia illæ non essent ad rem.

36. *Obiicies* secundo. Aurum fit arte chymica: ergo ars facit opera naturæ.

Respondeo, si antecedens esset verum, negando consequentiam, quia non producitur aurum illa arte, nisi applicando actiua naturalia passiuis naturalibus, ut patet ex determinatis rebus, quas Chymici solent applicare, & sine quibus nec ipsi se aurum facere posse. Quod si queratur de veritate ipsius antecedentis, an scilicet reuera per artem chymicam fieri possit aurum?

Respondeo primo, mihi non apparere ullam rationem, propter quam non posset fieri verum aurum ministerio icuius artis, quæ ostenderet, quæ actiua quibus passiuis applicari deberent, vrid fieret: nec magis difficile videtur aurum sic facere, quam multa alia, quæ compertum est per artem fieri: & speciatim non magis difficile videtur aurum facere ex aliis corporibus applicatis aliquo determinato modo, quam ex seta equina generari vermem, quod fieri quotidiana compertum est experientia; aut ex baculo aliquibus aquis immerso fieri ferrum, quod in Hibernia nostra contingere plures grauissimi testantur Historici.

37. *Respondeo tamen secundo*, mihi videri, quod per artem chymicam, quæ de facto habetur, absque saltem aliqua maiori perfectione non possit fieri aurum verum, atque ideo illos, qui eo fine in ea laborant, oleum perdere & operam. Moueor ad hoc, quia non apparet mihi verisimile, quod ars aliqua sufficiat ad aliquid præstandum, quam plures doctissimi, & ditissimi homines multis annis, summo labore, magnis expensis, & incredibili attentione ac diligentia exercuerunt, nec tamen consecuti sunt intentum: sed ita est de arte chymica: ergo non sufficit absque aliqua alia maiori perfectione. Nec credendum est illis, qui dicunt fuisse huius artis adminiculo factum verum aurum: tum quia id non refertur à talibus, quibus fides in re tali est adhibenda, tum quia Ecclesia in extrauag. *spondent*, vsum huius artis prohibet, & ne aurum vllum beneficio eius factum vendatur præcipit, obligans vendentes ad restitutionem. Non est autem verisimile, quod hoc faceret si putaret, verum aurum beneficio eius factum fuisse; & quamquam posset prohibere vsum eius, non obstante, quod aliquando per eam factum fuisset aurum; quia posset fieri magnus abusus in eius exercitio, qui præponderaret emolumento auri; tamen non deberet obligare absolute ad restitutionem, quia si verum esset aurum, non curreter, nec utilis esset illa obligatio, modo adhibitis omnibus diligentis compertum esset, quod reuera esset verum aurum. Nisi forte diceretur, quod obligaret ad restitutionem, ut deterreret homines, quos facile lucri cupiditas ad huiusmodi studium impelleret, ab exercitio artis quæ plus adferret Reip. detrimenti, quam emolumenti.

An aurum
possit fieri
arte chy-
mica.

DISPUTATIO VIII.

DE CAUSIS UT SIC, ET
DE CAUSA MATERIALI & FORMALI.

Antequam de causis in particulari agamus, præmittenda sunt aliqua de illis in communi, quæ ad notitiam illarum in particulari conducere poterunt: & quia pauca præter dicta libro primo de materia & forma, dicenda sunt de causa materiali & formali, ad vitandam disputationum multiplicationem, in hac eadem disputatione illa tractanda videbantur.

QVÆSTIO I.

Quid sit Causa ut sic?

1. **N**on agitur hic de causa, neque in acceptione largiori, in qua comprehendit etiam priuationem, quam supra vocauit Philosophus principium & causam rerum naturalium; neque in acceptione strictiori, in qua solum comprehendit causas, quæ verè efficiunt; sed in acceptione media, qua comprehendit quatuor vulgaria causarum genera, materiam scilicet, formam, efficientem, finem. In qua acceptione non vno modo ab omnibus describitur, & alteri alterius displicet descriptio, cum tamen in re ipsa fere quolibet ad eundem sensum reduci possit, & æque approbati vel improbati, vt ex dicendis patebit.

Rursum & alij recentiores explicant Causam ut sic esse principium per se influens in effectum. Dicitur principium, quia in hoc, tanquam in genere, conuenit cum priuatione, quæ est principium corporis naturalis; puncto, quod est principium lineæ; instanti, quod est principium temporis. Dicitur influens, vt distinguatur ab illis aliis principijs, quæ non influunt in rem illam, respectu cuius dicuntur principium. Dicitur in effectum, vt distinguatur à Patre æterno, qui est principium influens in Filium æternum, sed non in effectum, quia Filius non est effectus eius.

Hanc impugnant Complutenses, quia non ponitur aliquid in hac definitione, per quod probetur quod Pater æternus non influat in Filium, tanquam in effectum, deberet autem aliquid tale poni. Verum hæc impugnatio non sufficit; negari enim deberet minor: satis enim ex perfectione infinita Filij æterni constat, quod non possit esse effectus; quia per effectum omnes intelligunt aliquid dicens imperfectam dependentiam, vnde non erat necessesse, vt ex hac definitione probaretur, quod non esset effectus; sed quantum ad hoc abunde sufficiebat, quod aliquid poneretur in hac definitione, per quod constaret, quod Pater æternus non esset causa, vt hic agimus de causis; ponitur autem aliquid tale, nimirum *ly effectus*.

2. *Melius impugnatur hæc descriptio*: quia licet reuera causa influat in effectum, & per hoc distinguatur ab aliis principijs, quæ non sunt causa; tamen si quis ignoraret naturam causæ, per hanc definitionem non posset deduci in cognitionem eius; quia non posset intelligere hanc descriptionem, nisi intelligeret quid sit effectus, vt patet: sed nõ posset intelligere, quid sit effectus formaliter (sic enim loquor de effectu) nisi intelligeret quid sit causa, & sic prius deberet, vel saltem æque primo cognoscere quid sit causa, quam cognoscere sensum huius descriptionis; vnde per hanc non deduceretur in cognitionem causæ.

Confirmatur hoc: quia vniuersaliter male describitur vnum correlatiuum per ordinem ad alterum, formaliter loquendo; quia in tali descriptione semper interuenit circulus, vt patet ex dictis in Logica pluribus locis: & sane ridiculum satis esset declarare alicui naturam Patris formaliter, dicendo, quod est id quod habet Filium formaliter. Quod si in hac descriptione non ponatur effectus formaliter, sed fundamentaliter, tum potest reduci ad sensum sequentis descriptionis.

Varie ex-
plicatio-
nes causæ.

Prima des-
criptio.

Impugna-
tio Com-
pluten-
sium rei-
citur.